

"Sükunete doğru geri çark edebilirim"

62

↑
Ceylan, filmi büyüdüğü
Çanakkale'de çekti.

71. Cannes Film Festivali'ndeki dünya prömiyerinin ardından bu ay gösterime giren ve bir baba oğul hikayesini merkeze alan "Ahlat Ağacı"nı Nuri Bilge Ceylan'la konuştuk.

NİL KURAL
nil.kural@milliyet.com.tr

Uyumsuz, yalnız, şekilsiz". Nuri Bilge Ceylan'ın 71. Cannes Film Festivali'nde yarışan yeni filmine ismini veren ahlat ağacı, İdris karakteri tarafından bu kelimelerle tanımlanıyor ve bu, sadece ağaca değil, filmin merkezinde gördüğümüz baba-oğulun toplumdaki yerlerine dair bir cümle olarak filmin anlattıklarını karşılıyor. Toplumun değer yargıları içinde kendisine yer bulamayan, hep dışarıda kalan bir babayı oğlula ilişkisi üzerinden izlerken, oğlun da kaderinin farklı olup olmayacağı sorusu filmin kalbindeki mevzu. Senaryosunu Nuri Bilge Ceylan'ın Ebru Ceylan ve Akın Aksu'yla birlikte yazdığı, başrollerini Doğu Demirkol, Murat Cemcir ve Benu Yıldırım'ın paylaştığı filmi yönetmeni Nuri Bilge Ceylan'la konuştuk.

"Kasaba" ve "Mayıs Sıkıntısı'nın ardından "Ahlat Ağacı"nda bir kez daha çocukluğunun geçtiği Çanakkale mekân olarak öne çıkıyor. Buraya yeniden dönme nedeniniz nedir?

Aslında başlangıçta biraz da "Mayıs Sıkıntısı'na benzetmesin düşüncesiyle farklı bir coğrafyada çekmek istiyorduk filmi. Fakat Ebru (Ceylan) ile dolaştık dolaştık, tam olarak içimize sinen bir yer de bulamadık. Ebru pek taraftar olmasa da, bir noktadan sonra yine iyi bildiğim, hem lojistik hem de başka açılardan bize bir sürü kolaylık da sağlayacak kendi büyüdüğüm topraklara geri dönmeye karar verdim. Aslında ilham aldığımız gerçek olayların da vuku bulduğu topraklar tabii bunlar, aynı zamanda.

Milliyet SANAT | HAZİRAN 2018

"KİMSEYE DERS VERMEK GİBİ BİR NİYETİM YOK"

Sinan'ın taşralı yazar karakteriyle yaptığı konuşmada sanatçının kendisini ortaya koymasındaki çelişkiler üzerine uzun bir tartışmaya şahit oluyoruz. Bir sanatçı olarak siz bu tartışmanın neresinde yer alıyorsunuz?

Tabii bu tartışmalar aracılığıyla kimseye bir şey öğretmek, ders vermek gibi bir niyetim yok. Ya da bir sırrı ortaya çıkarmak, ya da hiç söylenememişi söylemeye yeltenmek.

Bir bildiri, bir demeç verilmiyor burada kuşkusuz. Bunları bizden çok daha iyi yapacak kaynak dolu ortaklık zaten, kitaplar, araştırmalar. Benim için konuşmanın havası önemli daha çok. Karakterlerin o sözleri ne şekilde söyledikleri. Neye karşılık söyledikleri. Karakterlerin ruhsal niteliklerini entelektüel olarak kavramaktan çok, sezgisel olarak hissetmemizi sağlayacak bir ortam oluşacak şekilde bir dramatisasyon kurmaya çalışmak önemli.

63

↑
"Ahlat Ağacı", görselliğin yönetmenin önceki filmlerindeki gücünde olduğu bir yapım.

"Kış Uykusu"yla ağırlığın diyaloglarda olduğu bir filmle sinemanıza yeni bir boyut eklemiştiniz. "Ahlat Ağacı"nda da diyalog ağırlıklı sahneler ön planda. Ancak "Kış Uykusu"nun daha edebi diyaloglarından uzak, yerel bir dilin öne çıktığı diyaloglar bunlar. Yazma sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Evet, son birkaç filmimde diyalogların giderek arttığı doğru. Ama hep böyle olacak diye de bir şey yok. Her an, tam tersi bir sükunete doğru birden geri çark edebilirim, bilinmez. Az diyaloglu sinemayı da severim çünkü. Ama son filmlerimde diyaloglardaki bu artış, aynı zamanda sinema üzerinde oluşmuş bazı dogmalara karşı bir tür başkaldırı anlamı da taşıyordu benim için. Tiyatroda, romanda ve bazen de sinemada gördüğümde hoşuma giden, dengesi iyi tutturulduğunda tarifi zor bir haz aldığımı kabul etmek zorunda kaldığım bir şeyi, kendi yöntemlerimle deneyimlemek ve sınırlarını kurcalamak konusunda duyduğum karşı konulmaz bir merakı da benim için bu. Sonucunu kestiremediğim endişe verici bir merak. "Daha da arttırsam ne

olur?" gibi bir şey. Tabii filmin hemen her sahnesinde yer alan Sinan, çok kitap okuyan ve yazar bir karakter olduğu için, bulunduğu ortama göre kullandığı dili ve kelimeleri esnetebilecek ve manipüle edebilecek daha geniş bir dağarcığa sahip, çevresindekilere göre. Bu yetisini de, lazım olduğunda, kendini üstün kılmak için hizmetine koşmakta hiçbir sakınca görmüyorum.

Diyalogların doğal kullanımı, oyunculuklara çok özen gösterdiğiniz izlenimini uyandırıyor. Oyuncu yönetimi gitgide daha üzerinde çalıştığınız bir alan oluyor demek, doğru bir tespit midir?

Olabilir. Özellikle diyaloglar uzadıkça ve ağırlaştıkça, bunları çalıştırma, inandırıcı kılma, oyuncununun ağzında sakil durmaması için harcanan çaba da artmak zorunda kalıyor, ister istemez. Bunları hayata ait kılmak için durumlar, yardımcı mizansenler, şunlar bunlar, bir yığın numara, bir sürü yöntem bulmak gerekiyor sürekli. Hatta kurguda da devam ediyor bu arayış. Diyalog daha inandırıcı olabilsin diye kesmeyi düşünmediğin yerde kes-

Film, Sinan'ın yaşadığı çeşitli karşılaşmalarla hikâyesini zenginleştiriyor.

64

mek, ya da karşı açığa geçmek zorunda kalmak mesela. Ya da daha iyi tonlanmış bir kelimeyi ya da cümleyi başka bir görün-tünün üzerine oturtmaya çalışmak... Bu da ister istemez filmin stilistik kararlarını etkilemeye başlayabiliyor. Kurgu sırasında her zaman inandırıcılıkla filmin biçimi arasında bitmek bilmez bir çatışma vardır. Daha inandırıcı olsun da, biçimsel tutarlılıktan mı ödün verelim, yoksa stil yara almasın da gerçeklik duygusundan mı verelim bu ödünü. Bu konuda verilmesi gereken binlerce küçük karar yanınıza yapışır. Ben belli obsesyonlarım gereği daha çok inandırıcılıktan yana kullanır oldum, seçimlerimi giderek. Film seyrederken biçimsel hatalarını, öbüründen daha kolay affedebildiğimi fark ettiğimden dolayı belki... Karakterlerin psikolojik tutarlılığı veya doğruluğu daha önemli galiba benim için. Biçimsel pürüzlere nazaran psikolojik tutarsızlıklar seyrettiğim bir filmde daha kolay koparıyor beni.

Murat Cemcîr ve Doğu Demirkol gibi komedi kariyeri ağırlıklı oyuncularla çalışmanızın nedeni nedir?

Hiçbir özel sebebi yok. Tesadüf. Beni ikna eden amatör, hiç tanınmayan biri olsa, bin kat tercih ederim. Özellikle bunun gibi geveze bir filmde, her şeyden önce öyle ya da böyle rolün ve diyalogların altından kalkabilecek biriyle çalışmak en önemli şeydi benim için. Yoksa set tam bir cehennem dönüşebiliyor. Çaresizlik içinde çırpınıp duruyorsun. O nedenle konuşma sahneleri kolay olmayan bu tarz filmlere kast yaparken, oyuncunun sahneyi çalıştırabilme ve içselleşmiş ezber yapabileme yeteneği, tipinden, karaktere uygunluğundan her zaman önde geliyor benim için. Doğu'yu ilk kez adaşı yazar Doğu Yücel'in facebook sayfasında paylaştığı bir video ile fark ettim. Bir TV programın-

da yaptığı kısa bir stand-up gösterisiydi bu. İlgimi çekince biraz daha araştırdıktan sonra, başka birçoğu gibi teste çağırdım. Sonra bir kez daha, sonra bir daha. Tipi hayalimde canlandırdığımdan epey farklıydı aslında ama bugüne kadar yazdığımız en uzun ve en ağır rollerden biri olduğu su götürmez olan geniş spektrumlu Sinan karakterinin altından kalkabileceğine beni en fazla ikna eden de, yine de Doğu oldu. Gerçekten de bu kadar uzun konuşmaları olan karmaşık bir karakteri bu kadar sorunsuz bir şekilde halledebildiğim bir çekim süreci pek de hatırlamıyorum, doğrusu. Doğu ,son derece geniş spektrumlu, sokaktaki hayatı iyi bilen, entelektüel donanımı ve bilgisi fazla geniş olmasa da -ki belki de bu bir oyuncu için fazla gerekli değildir- tanıdığım en zeki ve sevgili insanlardan biri. Murat'ın da oynadığı dizilerden, beğendiğim bir kaç uzun monolog sahnesine rastlamıştım youtube'da. O andan sonra, o da bir daha aklımdan çıkmadı nedense.

Filmde bir sahnede Yılmaz Güney'in "Umutsuzlar"ı arka planda uzunca bir süre televizyonda gözüküyor. Bu filmi seçmenizin özel bir nedeni var mıdır?

Melodrama kaçan duygusal yoğunluğu yüksek bir sahneye ihtiyacım vardı. Çok sevdiğim bir sahne olarak bu sahne aklıma geldi. Deneyince de iyi çalıştığını düşündüm. Yılmaz Güney'e bir selam göndermiş olmak da hoşumuza gitti ayrıca.

Filmde çıkış noktanız baba oğul ilişkilerine yakından bakmak mıydı?

Değildi aslında. Başlangıçta başka yerlerde söylediğim gibi tanıdığım bir öğretmen üzerine bir film yapmayı niyetim. Daha

“SEVİLMESİ ZOR BİR KARAKTER ÖNEMLİYDİ”

Sinan gibi başta izleyicinin bağ kurması zor, film ilerledikçe anlamaya başladığımız bir karakteri ana karakter olarak seçme kararını nasıl verdiniz?

Sinan'ı sadece anlaşılması zor değil, sevilmesi de zor bir karakter olarak kurmaya çalışmak bizim için önemliydi. Özdeşleşme yollarını tıkamak istedik biraz. Bu yolla seyirciyi belki daha uyanık tutmak ve gerekirse daha acımasız kılmak suretiyle başka iletişim kanallarının da açılabilmesini umduk.

65

FOTOĞRAF: EBRU CEYLAN

Baba İdris'in kazdığı kuyu, filmde önemli bir yer tutuyor.

sonra o öğretmenin oğlu da işe karışıp görüngüyü zenginleştirince, merkezi bir şekilde oğlana kaydırmaya karar verdik. Babayı da oğlula ilişkileri üzerinden anlatmaya karar verince baba oğul ilişkisi giderek daha belirgin bir aks haline gelmeye başladı.

Bundan hareketle babalarımızdan kendimizi ayırmak istesek de benzediğimiz, bu kaçışın imkansız olduğuna dair bir temadan bahsedebilir miyiz? Bu sizin için ne sebeple önemli?

Bu herkes için geçerli olmayabilir ama benim ve birçok başkası için böyle bir göbek bağından söz edilebilir belki. Ama biz, en azından bu filmde, bahsettiğiniz tarzda bir kader birliğinin geçerli olduğu bir durumdan söz etmeyi tercih ettik.

“Bir Zamanlar Anadolu’da”da gördüğümüz merkez çevre ilişkisinin bir benzerini taşra şehir üzerinden “Ahlat Ağacı”

ci”nda da görüyoruz. Bu sizin için Türkiye’yi anlatmak için değerli bir referans noktası mı?

Sadece Türkiye’yi değil daha birçok şeyi anlamak için çarpıştırılabilecek bir karşıtlık bu belki. İnsanı anlamak için kafamda en amansız sorular gene de oralara gidip bu karşıtlık zihnimi harekete geçirdiğinde uyanıyor sanki.

İzleyenler “Ahlat Ağacı” isminin dede-baba-oğula niçin uyduğunu filmde öğrenecek. Ancak bu ismin karakterleri çözmek için önemini de göz önüne aldığımızda ismin nasıl öne çıktığından bahsedebilir misiniz?

Evet, **ahlat ağacı** yalnız, garip, sahipsiz bir ağaçtır. Öksüz bir çocuk gibi öyle kendiliğinden biter bir yerlerde. Çorak yamaçlarda, taşlı tepelerde bile dünyaya gelse, tutunur hayata kene gibi, bırakmaz, kimsesiz bir sokak çocuğu gibi ekmeğini taştan çıkarmasını bilir... Ahlat gerçekten de yamuk yumuk, şekilsiz, her an kavgaya tutuşabilecek gibi sinirli bir hali olan kara kuru bir ağaçtır, evet. Filmin adına da ilham veren, ortak senaristimiz **Akın Aksu**’nun “Ahlat’ın Yalnızlığı” adlı bir öyküsündeki bu minvalde betimlemelerden, sonradan kurguda çıkardığım, prolog sahnesinde de faydalanmıştık. Bu sahnede babayı, gençliğinde bir köy okulu bahçesinde orman haftası nedeniyle öğrencileriyle birlikte fidan dikerken görüyor; müfredatın dışına çıkarak yamaçta gördüğü bir **ahlat ağacı** hakkında konuştuğuna tanık oluyorduk. **MS**